

ΜΑΘΗΜΑ: ΜΟΥΣΙΚΗ (64)
(για Απόλυση)

Διάρκεια εξέτασης: 3 ώρες, χωρίς διάλειμμα

Αντικείμενα Μαθήματος

Οι μαθητές θα εξεταστούν στα ακόλουθα αντικείμενα, με τη βαρύτητα που φαίνεται πιο κάτω.

α/α	Αντικείμενα Μαθήματος	Βαρύτητα
1.	Ακουστικές Δεξιότητες	30%
2.	Ανάλυση (Μουσικοί Πολιτισμοί)	40%
3.	Αρμονία	30%

Δομή Εξεταστικού Δοκιμίου

Το εξεταστικό δοκίμιο και η μορφή της εξέτασης, μέσω του οποίου θα εξεταστούν τα πιο πάνω αντικείμενα, έχει ως ακολούθως:

Μέρη	Διάρκεια Εξέτασης
Μέρος Α: Ακουστικό Μέρος 1. Ακουστικές Δεξιότητες 2. Ανάλυση	1 ώρα
Μέρος Β': Γραπτό Μέρος • Ανάλυση • Αρμονία	2 ώρες

Διαδικασία Εξέτασης

- Η εξέταση γίνεται χωρίς διάλειμμα.
- Η εξέταση ξεκινά με το Μέρος Α': Ακουστικό Μέρος, στο οποίο οι μαθητές θα εξεταστούν στο αντικείμενο των Ακουστικών Δεξιοτήτων και στις ακουστικές ασκήσεις για το αντικείμενο της Ανάλυσης. Η διαδικασία ακρόασης του κάθε αντικειμένου περιγράφεται πιο κάτω.
- Κατόπιν, οι μαθητές συνεχίζουν εξατομικευμένα στο Μέρος Β': Γραπτό Μέρος, χωρίς διάλειμμα και με όποια σειρά επιθυμούν, για τη λύση των γραπτών ασκήσεων των αντικειμένων της Ανάλυσης και της Αρμονίας.

Γενικές Επισημάνσεις

- Στο εξεταστικό δοκίμιο θα υπάρχουν χώροι με την ένδειξη «Πρόχειρο», τους οποίους οι μαθητές θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν για τον σκοπό αυτό. Οι μαθητές χρειάζεται να μεταφέρουν τις απαντήσεις τους στους χώρους με την ένδειξη «Τελική Απάντηση», χρησιμοποιώντας μπλε ανεξίτηλο μελάνι. Η χρήση διορθωτικού υγρού απαγορεύεται.
- Νοείται ότι η συμπερίληψη όλων των θεμάτων της Εξεταστέας Ύλης και όλων των τύπων ερωτήσεων στο Εξεταστικό Δοκίμιο δεν είναι υποχρεωτική.
- Διευκρινίζεται ότι ο αριθμός, η έκταση και η βαθμολόγηση των επιμέρους ερωτήσεων στο κάθε αντικείμενο πιθανόν να αλλάξει σε σχέση με το δειγματικό εξεταστικό δοκίμιο - χωρίς, όμως, αυτό να αλλάζει τη συνολική βαθμολογία του κάθε αντικειμένου.

1. ΑΚΟΥΣΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Εξεταστέα Ύλη

Ρυθμός

- Μέτρα: 2/4, 3/4, 4/4, 3/8, 6/8
- Αξίες:

- Τρίηχο:

- Συγκοπή:

- Σύζευξη διάρκειας
- Ελλιπές μέτρο

Μελωδία

- Όλοι οι διατονικοί και χρωματικοί φθόγγοι
- Διαστήματα: όλα τα διαστήματα (μεγέθη και ποιότητα) μέχρι το διάστημα 8^{ης}, εκτός από το διάστημα 7^{ης} Μεγάλο
- Τονικές μελωδίες σε μείζονες και ελάσσονες κλίμακες μέχρι δύο (2) διέσεις/υφέσεις, χωρίς μετατροπίες

Αρμονία

- Διαστήματα: όλα μέχρι το διάστημα 8ης, εκτός από το διάστημα 7^{ης} Μεγάλο
- Συγχορδίες: τετράφωνες τριαδικές συγχορδίες (δηλ. χωρίς 7^η) μείζονες και ελάσσονες, σε ευθεία κατάσταση, καθώς και αναγνώρισή τους από κοινή βάση
- Σύνδεση συγχορδιών: τετράφωνων τριαδικών (δηλ. χωρίς 7^η) κύριων συγχορδίες και vi/VI συγχορδίας σε μείζονα και ελάσσονα κλίμακα, σε ευθεία κατάσταση (δηλ. I/i, IV/iv, V, vi/VI), α' αναστροφή (δηλ. I⁶/i⁶, IV⁶/iv⁶, V⁶, vi⁶/VI⁶) και β' αναστροφή (δηλ. I 6-4/ i 6-4, V6-4), χωρίς ξένους φθόγγους ή/και τονικοποιήσεις/ μετατροπίες
- Πτώσεις:
 - Τέλεια Αυθεντική: V - I/i (δηλ. και οι δύο συγχορδίες βρίσκονται σε ευθεία κατάσταση, με τη βάση της I/i συγχορδίας στη μελωδία της)
 - Ημιτελής ή Μισή (...-V)
 - Απροσδόκητη ή Απατηλή (V- VI, V-vi)

Εμφάσεις Ερωτήσεων

- Εντοπισμός/Διόρθωση ρυθμικών ή/και μελωδικών διαφορών/λαθών
- Εντοπισμός/Περιγραφή/Συμπλήρωση ρυθμικών σχημάτων, μελωδικών διαστημάτων, αρμονικών διαστημάτων, συγχορδιών, διαδοχής συγχορδιών και πτώσεων
- Διόρθωση/Συμπλήρωση/Καταγραφή ρυθμού ή/και μονόφωνης μελωδίας, έκτασης μέχρι 4 μέτρων
- Για Δειγματικές Ασκήσεις στο αντικείμενο των Ακουστικών Δεξιοτήτων βλ. Οδηγό Παγκύπριων Εξετάσεων 2019.

Διαδικασία Ακρόασης

- Το ακουστικό υλικό ακούγεται από ψηφιακό δίσκο (CD), εκτελεσμένο σε πιάνο.
- Κατά τη διάρκεια της εξέτασης οι μαθητές απαγορεύεται να σιγοτραγουδούν οποιαδήποτε άσκηση.
- Κατά την εξέταση οι μαθητές χρειάζεται να ακολουθήσουν τις οδηγίες που εκφωνούνται, οι οποίες περιγράφουν επακριβώς τη διαδικασία ακρόασης της κάθε άσκησης. Συγκεκριμένα:
- Η κάθε άσκηση που αφορά στις εμφάσεις 1 και 2 (βλ. πιο πάνω) θα ακουστεί τρεις (3) φορές. Όπου χρειάζεται δίνεται ο παλμός, η αρχική συγχορδία και ο αρπισμός.
- Η κάθε άσκηση που αφορά στην έμφαση 3 (βλ. πιο πάνω) θα ακουστεί σύμφωνα με τα ακόλουθα:
 - Αρχικά, δίνεται η κλίμακα, το μέτρο, η πρώτη νότα της μελωδίας, η τονική συγχορδία, ο αρπισμός και ο παλμός (αν χρειάζεται)
 - Ακολουθεί η ακρόαση ολόκληρης της μελωδίας μία (1) φορά
 - Στη συνέχεια, ακούγεται το κάθε μέτρο ή η κάθε φράση δύο (2) φορές και, στη συνέχεια σε συνδυασμό με την επόμενη φράση
 - Τέλος ακούγεται ολόκληρη η μελωδία δύο (2) φορές
 - Μετά το τέλος της διαδικασίας ακρόασης, οι μαθητές έχουν ένα (1) μέχρι τρία (3) λεπτά στη διάθεσή τους -ανάλογα με την έκταση της άσκησης- για να καθαρογράψουν/αντιγράψουν την τελική τους απάντηση στον χώρο που ορίζεται.

Διόρθωση

- Κριτήριο για τη διόρθωση της καταγραφής ρυθμού ή/και μελωδίας αποτελεί η εύρεση:
 - των ορθών ρυθμικών αξιών και σχημάτων της κάθε φράσης, και
 - των ορθών διαστημάτων.
- Οι μονάδες που δίνονται στο κάθε στοιχείο είναι αντίστοιχο του βαθμού δυσκολίας του.

Προτεινόμενα Εγχειρίδια

- Krueger C. (2016) *Progressive sight singing*. USA: Oxford University Press
- Philips J., Murphy P., Marvin-West E. & Piper-Clendinning J. (2011) *The musician's guide to aural skills: sight-singing, rhythm-reading, improvisation and keyboard skills: Volume 1*. New York: W. W. Norton and Co.
- Κίτσιου Χρ. (2010) *Θεωρία της μουσικής: σολφέζ, καλλιέργεια ακουστικών ικανοτήτων*. (3 βιβλία μαθητή, 3 βιβλία καθηγητή+ CDs)
- Μηνακάκης Δ. (2006) *Εγχειρίδιο ακουστικών δεξιοτήτων (+CD)*. Αθήνα: Παπαρηγορίου - Νάκας

2. ΑΝΑΛΥΣΗ

Εξεταστέα Ύλη

Τα ερωτήματα αφορούν στα ακόλουθα **τρία (3) έργα**, τα οποία περιλαμβάνονται στον Ετήσιο Προγραμματισμό για τη διδασκαλία του μαθήματος που ανακοινώθηκε από το ΥΠΠΑΝ:

1. Λούντβιχ Βαν Μπετόβεν: *Συμφωνία Αρ. 6*, Έργο 68, Μέρος III
2. Φραντς Σούμπερτ: *Ο Βασιλιάς των Ξωτικών*
3. Άρνολντ Σάινμπεργκ, «*Peripetie*», Μέρος IV από τα *Πέντε ορχηστρικά κομμάτια*, Έργο 16

1. Λούντβιχ Βαν Μπετόβεν, *Συμφωνία αρ. 6, Έργο: 68, Μέρος III*

Εκπαιδευτικό Υλικό

- Ο Κλασικισμός στις Τέχνες [Machlis , 28: 205 – 209], Ο Κλασικισμός στη Μουσική [Machlis, 29: 209-210], Ο Μπετόβεν και η μεταβατική περίοδος της Συμφωνίας [Machlis, 35:230-232]
- Ανάλυση: Εκπαιδευτικό Υλικό ΥΠΠΑΝ
- Παρτιτούρα: http://javanese.imslp.info/files/imglnks/usimg/1/17/IMSLP00085-Beethoven_Symphony_No.6_Mov.3.pdf
- Ακρόαση: http://www.youtube.com/watch?v=l8U_-xGgreY (Μέρος III από 25:30)

2. Φραντς Σούμπερτ, *Ο Βασιλιάς των Ξωτικών*

Εκπαιδευτικό Υλικό

- Από τον Κλασικισμό στο Ρομαντισμό [Machlis, 261-262, Ο Ρομαντισμός στη Μουσική: [Machlis, 41:267-272], Το Ρομαντικό Τραγούδι (Ληντ): [Machlis, 42: 273 – 274], Φραντς Σούμπερτ: [Machlis, 43: 275 – 276]
- Ανάλυση: Εκπαιδευτικό Υλικό ΥΠΠΑΝ, Machlis [276 – 278]
- Παρτιτούρα: http://conquest.imslp.info/files/imglnks/usimg/b/b2/IMSLP15038-SchubertD328_Erlk_nig_1st_version.pdf
- Ακρόαση: <http://www.youtube.com/watch?v=JuG7Y6wiPL8>

3. Άρνολντ Σάινμπεργκ, «*Peripetie*», Μέρος IV από τα *Πέντε ορχηστρικά κομμάτια*, έργο 16

Εκπαιδευτικό Υλικό

- Νέα Στοιχεία Μουσικού Ύφους [Machlis, 64: 362-363, 364 – 368], Ο Σάινμπεργκ και η Δεύτερη Σχολή της Βιέννης [Machlis, 66: 372-375]
- Ανάλυση: Εκπαιδευτικό Υλικό ΥΠΠΑΝ
- Παρτιτούρα: <http://petruccilibrary.ca/files/imglnks/caimg/8/80/IMSLP470587-PMLP1891-5pieces.pdf>
- Ακρόαση: <https://www.youtube.com/watch?v=l9-tVSrCqs>, από 10:41 μέχρι 12:51

Επιπρόσθετα,

- Σύγκριση Μουσικών Περιόδων:
 - Από τον Κλασικισμό στο Ρομαντισμό: Machlis [261-262]
 - Από τον Ρομαντισμό στον 20ό αι. [64: 364 - 368]
- Βασικές έννοιες και ορολογία που σχετίζονται με τα έργα που περιλαμβάνονται στην Εξεταστέα Ύλη
- Τα πλήρη στοιχεία όλων των έργων της διδακτέας ύλης (συνθέτης, τίτλος, μουσική περίοδος/μουσικό ρεύμα)

Εμφάσεις Ερωτήσεων

- **Ακουστικό Μέρος:** Μέσα από ακρόαση αποσπασμάτων των πιο πάνω έργων, οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν και να αναλύσουν βασικά στοιχεία του έργου. Για παράδειγμα, πιθανόν να τους ζητηθεί να ονομάσουν τον συνθέτη, το έργο, και την εποχή/μουσικό ρεύμα καθώς και να εντοπίσουν στοιχεία που αφορούν στα στοιχεία της μουσικής του έργου (ρυθμό, μελωδία, αρμονία, ενορχήστρωση, υφή, μορφή, δυναμική, έκφραση, σημειογραφία, κ.λπ.).
- **Γραπτό Μέρος:** Το μέρος αυτό θα αποτελείται από ερωτήσεις που αφορούν στα **τρία (3) έργα** που έχουν οριστεί στην εξεταστέα ύλη του (βλ. πιο πάνω). Οι ερωτήσεις θα αποσκοπούν στο να διαφανεί η ικανότητα των μαθητών στην ανάλυση και την κατανόηση της μουσικής. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον εντοπισμό και την περιγραφή στοιχείων της μουσικής, μέσα από παρτιτούρα (π.χ. αποκωδικοποίηση και εσωτερική ακρόαση της παρτιτούρας) καθώς και την κριτική τους σκέψη.

Διαδικασία Ακρόασης

- Το ακουστικό υλικό ακούγεται από ψηφιακό δίσκο (CD).
- Το κάθε απόσπασμα θα ακουστεί τρεις (3) φορές
- Πριν την πρώτη ακρόαση του κάθε αποσπάσματος δίνεται χρόνος στους μαθητές να διαβάσουν τις ερωτήσεις.
- Με τη λήξη της διαδικασίας ακρόασης, οι μαθητές προχωρούν ατομικά στο γραπτό μέρος.

Προτεινόμενο Εγχειρίδιο

- Machlis, J. & Forney, C. (1996) *Η απόλαυση της Μουσικής*. Αθήνα: Fagotto

3. ΑΡΜΟΝΙΑ

Εξεταστέα Ύλη

- Κανόνες τονικής αρμονίας
- Σύνδεση τετράφωνων συγχορδιών σε ευθεία κατάσταση, σε α', β' και γ' αναστροφή
- Πτώσεις
 - Τέλεια Αυθεντική: V⁽⁷⁾- I/i, και οι δύο συγχορδίες βρίσκονται σε ευθεία κατάσταση, με τη βάση της I/i συγχορδίας στη μελωδία της
 - Ατελής Αυθεντική: είτε στη μελωδία της I/i ακούγεται η 3^η και η 5^η νότα της συγχορδίας, είτε η μία ή και δύο συγχορδίες βρίσκονται σε αναστροφή
 - Ημιτελής ή Μισή (...-V)
 - Απροσδόκητη ή Απατηλή (V- VI, V-vi)
 - Πλάγια ή Εκκλησιαστική (IV-I)
- Η χρήση της τρίτης του Πικαρντί σε καταληκτική πτώση
- Αρχές - Εργαλεία (π.χ. αρμονικός ρυθμός, λειτουργία συγχορδιών, κίνηση φωνών, κ.λπ.)
- Συγχορδία V⁷ (σε ευθεία κατάσταση, σε α', β' και γ' αναστροφή)
- Συγχορδίες με έβδομη
 - ii⁷, II^{e7}
 - vii^{e7}
 - IV⁷, VI⁷, I⁷
- Ξένοι φθόγγοι
 - Διαβατικός (αναγνώριση, χρήση)
 - Ποικίλματα (αναγνώριση, χρήση)
 - Καθυστερήσεις (αναγνώριση, χρήση)
 - Προήγηση (anticipation) (αναγνώριση, χρήση)
- Μετατροπίες:
 - Διατονικές (π.χ. με κοινή συγχορδία)
 - Χρωματικές
- Διατονικές Αλυσίδες
- Ναπολιτάνικη συγχορδία

Εμφάσεις ερωτήσεων

- Εύρεση ορθής τονικότητας
- Γραφή ή/και αρίθμηση ή/και ορθή σύνδεση συγχορδιών
- Εντοπισμός αρμονικών λαθών
- Ορθές νότες συγχορδιών ή/και ορθοί διπλασιασμοί
- Εντοπισμός ή/και επεξήγηση ή/και συμπλήρωση πτώσεων
- Εντοπισμός ή/και επεξήγηση ή/και προσθήκη ξένων φθόγγων
- Εντοπισμός ή/και επεξήγηση ή/και συμπλήρωση διαδικασίας μετατροπιών
- Εντοπισμός ή/και επεξήγηση ή/και ολοκλήρωση αλυσίδων
- Δημιουργικότητα - Μίμηση: μίμηση σύμφωνα με το δοσμένο θεματικό υλικό, ανεξαρτησία και ενδιαφέρον στην κίνηση της κάθε φωνής ξεχωριστά
- Εναρμόνιση δοσμένης μελωδίας (σοπράνο ή μπάσο ή συνδυασμό τους) έκτασης 4 - 8 μέτρων, για τετράφωνη μεικτή χορωδία (SATB), με ή χωρίς δοσμένη αρίθμηση

Διόρθωση

- Στην άσκηση που αφορά στην εναρμόνιση δοσμένης μελωδίας, δίνονται ανάλογες μονάδες στο κάθε αρμονικό στοιχείο, σύμφωνα με τον βαθμό δυσκολίας του (βλ. Εξεταστέα Ύλη πιο πάνω)
- Αρχικά, η βαθμολογία της πιο πάνω άσκησης υπολογίζεται στο τριπλάσιο της και στη συνέχεια διαιρείται διά 3, ώστε να υπολογιστούν οι μονάδες που παίρνει η συγκεκριμένη άσκηση στο σύνολο του Μέρους Β'.

Διευκρινίσεις

- Με τους όρους *Αναγνώριση* και *Λύση*, καθώς και με τους όρους *εντοπισμός*, *εύρεση*, *επεξήγηση* νοείται η ικανότητα του μαθητή -αρχικά- να εντοπίσει ή/και να περιγράψει την ύπαρξη ενός στοιχείου της εξεταστέας ύλης, και -στη συνέχεια- να το λύσει, να το συμπληρώσει, να το σχηματίσει και να το ολοκληρώσει αρμονικά ορθά
- Με τον όρο *Χρήση* νοείται η από μέρους του μαθητή προσθήκη στοιχείου της εξεταστέας ύλης, σύμφωνα με τους κανόνες της τονικής αρμονίας
- Σε περίπτωση που στη δοσμένη μελωδία δεν περιλαμβάνεται κάποιο από τα πιο πάνω στοιχεία της εξεταστέας ύλης, τότε αυτό παύει να αποτελεί κριτήριο στη διόρθωση του γραπτού. Αυτό, όμως, δεν στερεί από τον μαθητή την ευχέρεια της χρήσης του, εφόσον αυτό χρησιμοποιηθεί ορθά από τον μαθητή.

Προτεινόμενο Εγχειρίδιο

- Kostka, S. M., Payne, D., Almén, B. (2018) *Tonal harmony, with an introduction to post tonal music*. New York, NY: McGraw-Hill Education